

Theatrum historiae

26

2020

Pardubice 2020

Na obálku byl použit obraz *Ranlékař ošetřující ránu na paži muže*, olejomalba Matthijse Naiveua kolem roku 1700. Zdroj: Wellcome Collection. Attribution 4.0 International (CC BY 4.0)

© Univerzita Pardubice, 2020

evidenční číslo MK ČR E 19534
ISSN 1802–2502

Obsah

1. Martin ČAPSKÝ
Bedřich ze Strážnice a husitské posádky ve Slezsku 9
2. Miroslav BENEŠ
Obhajoba oprávněného vzdoru vůči svrchovaným vládcům
v díle Christophera Goodmana 25
3. Aneta KANCÍROVÁ
Polemické spisy luterských ortodoxů jako reakce na konverzi
Jana Zikmunda Braniborského 51
4. Tereza LYČKOVÁ
Jezuité v Historii církevní Pavla Skály ze Zhoře a jejich možná role
ve Skálově pojetí dějin 77
5. Anna NOVÁKOVÁ
K odměnám a výhodám pro šlechtické klienty a agenty.
Guillermo Verdugo ve službách Františka z Ditrichštejna 93
6. Michaela RAMEŠOVÁ – Štěpán VALECKÝ
Autoři výročních zpráv jezuitské koleje v Telči v 17. století 111
7. Markéta KRÁLOVÁ
Music of Festive Days in 18th Century Český Krumlov.
Depiction of Festivities in an 18th Century Monastic Chronicle 137
8. Lenka ŠVANDOVÁ MARŠÁLKOVÁ
“Ma santé est mauvaise actuellement...”
Osvícenec a jeho zdraví. Část první: vztah ke zdraví a nemoci
na příkladu Václava Antonína z Kounic-Rietbergu a jeho blízkých 157
9. GABRIELA KREJČOVÁ ZAVADILOVÁ
Hmotné (ne)zajištění evangelických kazatelů v první a druhé generaci 191
10. Zdenko MARŠÁLEK
Limity důvěry. Bývalí vojáci Wehrmachtu ve službě
u československého letectva v Británii za druhé světové války 215

Recenze a zprávy	245
Vzpomínka na doc. PhDr. Josefa Blümla, CSc.	269
Výběrová bibliografie prací doc. PhDr. Josefa Blümla, CSc.	270
Seznam recenzentů	277
Seznam autorů	278

Martin ČAPSKÝ

Bedřich ze Strážnice a husitské posádky ve Slezsku

Abstract: Bedřich of Strážnice and the Hussite Garrisons in Silesia

In his study, the author focuses on the activity of the Hussite military garrisons in the Silesian duchies in 1428–1435. After a synopsis of the basic stages of the Hussite raids in Silesia, he pays attention to the presence of garrisons deep in the enemy territory and repeatedly returns to the issue of supplying them with military equipment and provisions. In Silesia, the priest Bedřich of Strážnice helped to transform the system operating among the garrisons in Central and South Moravia, including the collection of food in the form of tributes, obtaining the spoils of war, supplying through the convoys sent from the Hussite domain, and the cooperation with local elites. At the same time, securing supplies determined the main features of military operations.

Key words: Late Middle Ages – Silesia – the military – the Hussite movement

Husitské vojenství obohatilo staročeskou slovní zásobu o termín „píššala“, který označoval ruční palnou zbraň menší ráže, a tento výraz v podobě názvu „pistole“ pronikl do řady dalších jazyků. Nešlo však o jedinou jazykovou výpůjčku, se kterou bychom se mohli setkat v jazykově odlišném prostředí. Když sledujeme slezské prameny z první poloviny 15. století, často se setkáváme i s dalším pojmem rozšiřujícím lexikum písařů městských i knížecích kanceláří, a to s výrazem „possatken“. Vratislavský biskup, stejně jako městští radní, sahalo po tomto označení, když chtěli hovořit o husitských oddílech umístěných na územích slezských knížectví a vyvarovat se dehonestujícího označení kacíři, které samo o sobě podvazovalo komunikaci s husitskými hejtmany při jednáních o příměřích či výměně zajatců. V čele slezských husitských posádek stanul už na počátku třicátých let 15. století kněz Bedřich ze Strážnice užívající titulu vrchního duchovního správce, s jehož odchodem do Čech se rovněž uzavřela tato kapitola husitských výbojů na území druhé největší korunní země. Ve Slezsku získal Bedřich další cenné vojenské, organizační i diplomatické zkušenosti, které zúročil po svém návratu a obsazení Kolína. O vystupování husitských posádek ve Slezsku sice nevypovídá mnoho pramenů a jejich autory zpravidla zajímaly pouze vojenské záležitosti, současné bádání však otevřelo

řadu zajímavých problémů posouvajících interpretaci tohoto fenoménu z pole událostních dějin směrem ke strukturálně vedeným úvahám či k dějinám každodennosti.¹

Postup při rozmisťování stálých posádek kontrolujících důležité kontrolní body hlavních zemských komunikací si husité vyzkoušeli už při rozšiřování kontrolované domény v samotných Čechách a později na území Moravy. V roce 1423, při výpravě oddílů pražského svazu, obsadili stoupenci kalicha biskupskou Kroměříž a zřejmě i další místa, ale tlak katolického bloku je o jejich zisky rychle připravil. Nevíme, zda Pražané zanechali v Kroměříži vlastní posádku. Spíše je pravděpodobné, že obranu a správu města přenechali některému z moravských šlechtických spojenců. Síť opěrných kališnických bodů se konstitovala až v následujících letech. Husitům ale přinesla kroměřížská epizoda cenné zkušenosti, když ukázala slabiny vydržování vzdálených husitských oddílů bez přímého kontaktu s mateřskou doménou. I v dalších letech se husité na Moravě opírali o spolupráci se zdejšími příznivci kalicha, zejména z řad moravské šlechty, ale posádky musely být dostatečně silné, aby vydržely případné obléhání do doby, než k nim dorazí vojenská pomoc, a v klidnějších dobách si zachovávaly strategickou aktivitu vůči nepříteli v širším okolí. V druhé polovině dvacátých let 15. století se mezi tábořskými posádkami na jižní Moravě znovu objevil i Bedřich ze Strážnice využívající svých starších kontaktů v tomto regionu i znalosti prostředí. S Bedřichovým jménem bývá spojována úspěšná obrana Břeclavi proti vojskům rakouského vévody Albrechta, ukončená tažením tábořského polního vojska vedeného Prokopem Holým. Táboři prorazili v listopadu roku 1426 okruh obležení a Břeclav, v jejímž vedení Josef Válka připomíná vedle kněze Bedřicha ze Strážnice též rusínského knížete Fedora z Ostrogu, zůstala v husitských rukou. Rozdělení kompetencí obou hejtmanů není blíže známé. Kníže Fedor přišel do Čech spolu s jízdními oddíly doprovázejícími kandidáta na český trůn Zikmunda Korybutoviče a z řad spojenců pražského svazu se postupně vypracoval na jednoho z předních vojenských hejtmanů táborů. Připustit můžeme, že Fedor, nazývaný někdy Fridrich či ve své domovině Fedko, a kněz Bedřich veleli každé části posádky (např. pěším či jízdním nebo vlastní tábořské posádce a jejím litevsko–rusínským spojencům), ale pravděpodobnější je, i s ohledem na

1 Nejnovější hrnutí působení husitských posádek ve Slezsku představili Petr ČORNEJ – Milena BARTLOVÁ, *Velké dějiny země Koruny české V. (1402–1437)*, Praha – Litomyšl 2000, zejm. s. 524–535; František ŠMAHEL, *Husitské Čechy. Struktury – procesy – ideje*, Praha 2001, zejm. s. 224–229 či ve zvláštní kapitole Jiří JURK, *Příčiny, struktury a osobnosti husitské revoluce*, České Budějovice 2006, s. 133–158. Z pohledu slezské strany Martin ČAPSKÝ – Dalibor PRÍX, *Slezsko v pozdním středověku (do roku 1490)*, in: Zdeněk Jirásek a kol., *Slezsko v dějinách Českého státu I. Od pravěku do roku 1490*, Praha 2012, zejm. s. 355–360. Marxistická polská historiografie operovala od padesátých let minulého století s husitským povstáním ve Slezsku vyvolaném sympatiemi vykořisťovaných tříd k revolučnímu programu husitů. Tyto teze jako nepodložené vyvrátil Wojciech IWANČZAK, *Ohlasy husitství ve Slezsku*, in: Jihlava a basilejská kompaktáta (26.–28. červen 1991. Sborník příspěvků z mezinárodního sympozia k 555. výročí přijetí basilejských kompaktát), Jihlava 1992, s. 181–192.

pozdější situaci ve Slezsku, že Fedor zodpovídal za vojenské operace, kdežto Bedřich ze Strážnice zajišťoval komunikaci s táborskou stranou, do jejíhož širšího vedení byl počítán, a váha jeho aktivity více spočívala v duchovní správě, strategických a diplomatických krocích. Podobně ostatně na čele táborských polních vojsk vystupoval i sám Prokop Holý.²

Přesun Bedřicha ze Strážnice do Slezska byl zřejmě veden snahou o zúročení jeho zkušeností nabytých při organizaci táborských posádek na jižní Moravě.³ První husitské pokusy o proniknutí do prostředí, v němž nemohli spoléhat na podporu ze strany místních stoupenců kalicha, totiž nedopadly dvakrát úspěšně. Zřejmě i proto, že se střetli s obranným blokem tvořeným spolkem slezských knížat a knížectvími bezprostředně podléhajících Koruně české (vratislavským a svídnicko-javorským). Síly této struktury s kořeny hluboko ve 14. století sice nedokázaly zabránit rychlým vpádům do Slezska zahájeným husity už od roku 1425, ale současně představovaly značnou vojenskou sílu schopnou vyslat do pole zemské hotovosti jednotlivých knížectví i nezanedbatelný počet žoldnéřských oddílů. Usnesení střelínského a grotkovského sjezdu v roce 1427 počítalo se společnou obranou jižní hranice knížectví. Slezská obranná linie spoléhala na udržování ozbrojených posádek v místech, kudy procházely zemské cesty, a společný závazek knížat a představitelů bezprostředních knížectví stran vzájemné vojenské podpory. Slezané aktivně přistupovali ke spojenectví s předáky Zikmundovy strany v Čechách a zapojili se nejen do válečných operací jednotlivých křížových výprav, ale i do přípravy pokusu o obsazení Prahy v září roku 1427. Účastníci zářijového grotkovského sjezdu si byli dobře vědomi, že odvetný úder polních vojsk padne s vysokou pravděpodobností na jejich hlavy a od svých spojenců v Čechách si dožadovali informace o aktivitách táborů a sirotků.⁴ Purkrabí na hradě Potštejně tak vypravil list do Kladska, kde jej v kanceláři opsali a poslali zřejmě do Vratislavi. Jeho text byl stručný ale výstižný: „*Služba má příteli milý, věděti Vám dávám, žeť jsou Táboři od Kolína odtáhli a obrátili se k Vám, tak dám věděti bez meškání.*“⁵

Vůdce táborské strany – kněz Prokop Holý – byl podle všeho stejně dobře informován o dění u severních sousedů. Za cíl výpravy vedené od Kolína zvolil, zřejmě s ohledem na nutnost získat zásoby, území dnešního Slovenska. Teprve po návratu na Moravu zamířil překvapivě s vojskem k severu, pronikl (patrně bez boje) přes území opavského vévodství. Díky stručné kronice tzv. Starého kolegiáta pražského jsme poměrně podrobně informováni

2 Bližie Josef VÁLKA, *Husitství na Moravě – Náboženská snášenlivost* – Jan Ámos Komenský, Brno 2005, s. 63–147; F. ŠMAHEL, *Husitské Čechy*, s. 202–207 a P. ČORNEJ – M. BARTLOVÁ, *Velké dějiny V.*, s. 463–468.

3 K této interpretaci se přiklonil autor Bedřichova biografického textu Amedeo MOLNÁR, *Bedřich ze Strážnice*, in: Týž, *Na rozhraní věků*, Praha 1985, s. 23–112.

4 Působení spolku knížectví nejnoveji shrnul Martin ČAPSKÝ, *Zrození země. Komunikující společenství pozdně středověkého Slezska*, Praha 2013, kde je zhodnocena i starší literatura k tématu.

5 Archiwum Państwowe we Wrocławiu, fond Dokumenty miasta Wrocławia, č. mikr. T 56394.

o průběhu tažení. Husité postupně vyplenili menší hornoslezská města i Osoblahu olomouckého biskupa a stanuli před Nisou. Zde se jim do cesty postavila narychlo sbíraná zemská hotovost i oddíly vyslané částí slezských knížat. Velitelem spolkových vojsk byl s ohledem na své zkušenosti z bojů s husity jmenován kladský fojt Půta z Častolovic, který nařídil proti husitům použít jejich vlastní taktiku – boj za vozovou hradbou. Už při prvním náporu polních vojsk se ale narychlo shromážděné selské houfy daly na útěk a strhly s sebou i urozené válečníky a zbytek vojska. Půta i další se skryli za hradbami Nisy a sledovali, jak husité plení široké okolí a následně se vydávají dál do Dolního Slezska.⁶

Vratislavský biskup, který stál na čele knížecího spolku, předpokládal, že se Prokop Holý vydá zpět stejnou cestou. Burcoval proto své spojence, aby postavili do pole další vojenskou hotovost. Ve svém předpokladu se však mýlil. Přes Kladsko si cestu do Slezska otevřely sirotčí oddíly. Jejich vystoupení znásobilo katolické ztráty a současně otevřelo kladské průsmyky dalším výpravám. Obě polní vojska se s bohatou kořistí vrátila do východních Čech. Spolek knížectví byl ochromen ve svých militárních možnostech a některá hornoslezská knížectví raději volila cestu separátních příměří.⁷ Ke společnému vojenskému zásahu zdejší zeměpány vyburcovalo jen obsazení Ostravy moravskými husitskými posádkami.⁸

Klíčové bojiště spojené s budoucím působením Bedřicha ze Strážnice se ale nacházelo v dolnoslezském prostoru. Už během tažení na jaře roku 1428 vsadili husité posádku do hradu Sobotky. Jednalo se o jedinou pevnost, kterou si během této fáze hodlali ponechat pod svojí kontrolou. Vzdálenost od husitské domény se ale opět stala limitujícím faktorem jejího udržení. Už krátce po odchodu husitských vojsk ze Slezska oblehly Sobotku oddíly vratislavských a svídnických žoldněřů a po krátkém obléhání ji dobyly.⁹ Hůře se už slezským

6 Průběh bitvy před branami Nisy shrnul již před více jak stoletím Colmar GRÜNHAGEN, *Hussitenkämpfe der Schlesier 1420–1435*, Breslau 1872, s. 134–135.

7 Hlavním narativním pramenem shrnujícím postup husitů na moravsko–slezském pomezí zůstává *Chronicon veteris Collegiati Pragensis*, ed. Konstantin HÖFLER, *Fontes rerum Austriacarum II*, Wien 1856, s. 90–91. K postupu husitů blíže František ŠMAHEL, *Husitská revoluce, díl III. Kronika válečných let*, Praha 1993, s. 202–203 a dosud nejpodrobněji C. GRÜNHAGEN, *Hussitenkämpfe*, s.130–160. Zajímavou interpretaci Prokopovy strategie nabídl Petr Čornej, který operuje se snahou tábořského hejtmana otevřít a udržet přes Horní Slezsko kontakt s polským panovníckým dvorem. Ještě výrazněji než v roce 1428 se měl tento úmysl projevit v pozdějších letech. Blíže P. ČORNEJ – M. BARTLOVÁ, *Velké dějiny V.*, s. 524–535.

8 V koordinované akci hornoslezských knížat vytáhly k městu oddíly Přemka Opavského, Heleny Ratibořské, Bolka Těšínského, Kazimíra Osvětimského, Konráda Kantnera a Konráda Bílého Olešnických. Srov. *Geschichtsquellen*, s. 75–76, č. 103 a 104. K separátním mírům hornoslezských knížat s husity se opakovaně vrátil i vratislavský biskup Konrád Olešnický, který zdůrazňoval, že „herzog Przemke, herczok Bolke zcu Teschin, herzog Kaske, die zcu Ratbor, herzog Bolke zcu Oppoln, herzog Bernhart und herczoge Bolke der junge“ mají s husity uzavřené míry. Srov. TAMTĚŽ, s. 81–83, č. 111.

9 *Geschichtsquellen*, s. 72–73, č. 95 a s. 75, č. 102.

hotovostem vedlo v prosinci, když se pokusily zastavit spížovací výpravu sirotků do Kladska. Napadení sirotci se uzavřeli ve vozové hradbě a při následném výpadu vnesli do řad knížecích družin a žoldnéřských sborů zmatek a obrátili je k útěku, během něhož byl zabit i minsterberský kníže. Sirotci nehodlali ponechat strategickou výhodu nevyužitou a své tažení opět protáhli až k Odře, dobyli Minsterberk, Břeh i Němčí a dokonce se pokusili ohrozit i Svídnicí. Jak píše soudobý kronikář, z Němčí odvedli do zajetí nejbohatší měšťany a donutili je za sebe složit výkupné. Stejný postup ostatně zopakovali po pár měsících, když zajatce z Horní Lužice internovali v Jaroměři.¹⁰ Cílem husitů bylo získat co nejbohatší kořist a oslabit nepřítele, současně však před hejtmany polních vojsk vyvstával stále palčivější problém stran udržování značného počtu mužů v poli. Táboři, jejichž aktivity stále výrazněji mířily na slezské teritorium, volili cestu budování stálých posádek, jejichž části se stahovaly do Čech v době ohrožení velkou vojenskou kampaní. Podmínky ve Slezsku se přeci jen lišily od situace na Moravě, kde mohli bojovníci kalicha těžit z blízkosti táborské domény i spolupráce z řadou místních šlechticů. Obtížnost nového úkolu si vyžadovala hejtmany se zkušenostmi s podobně vedenou formou záškodnické války a volba táborské strany podle všeho padla na Bedřicha ze Strážnice, který definitivně opustil Břeclav a přesunul se do opětovně dobytého Němčí.¹¹

Město s knížecím hradem leželo na poměrně úzkém hřebenu využívaném pro svoji výhodnou polohu už od pravěku. Mezi nepříteli vysokými leč strmými hřbety pahorkatiny nazývané dnes Wzgórze Niemczańskie (cca 360–380 m.n.m.) vedla jedna z linií Jantarové cesty. Zatímco směrem k jihu se terén postupně zvedá a vrcholí v Sudetském pohoří, směrem na sever byl naopak otevřený a po zhruba 40 kilometrech bylo možné stanout u brodů přes Odru nacházejících se na místě dnešní Vratislavi. V raném středověku už na místě Němčí existovalo trojdílné hradiště se systémem příkopů a valů. V průběhu 13. století se centrum hradského správního obvodu (kastelanie) proměnilo v město s dominantním dlouhým náměstím doplněným po obou stranách vyměřenými domovními parcelami. Příkop mezi prvním a druhým předhradím byl zasypan a je otázkou, nakolik (či v jaké podobě) byly využity zbytky staršího opevnění k vydělení knížecí a měšťanské sféry, tak jak to známe z jiných měst, neboť okružní opevnění spojilo nově lokované město i vybudovaný hrad v jeden celek. Na základě mladších ikonografických pramenů (rytina F. B. Wernera z poloviny 18. století) můžeme pouze konstatovat, že prostor někdejšího knížecího hradu

10 Blíže C. GRÜNHAGEN, *Hussitenkämpfe*, s. 162–168. Barvitý popis smrti knížete, jehož kůň sklouzl po hraně bahnitého příkopu, načež byl zeměpán dostižen a ubit husity, zanechal soudobý zpravodaj. Blíže *Chronik des Martin von Bolkenhein*, ed. Franz WACHTER, SRS XII, Breslau 1883, s. 6–7 a *Geschichtsquellen*, s. 156.

11 K poměrům na Moravě v době působení Bedřicha ze Strážnice nejnověji Petr ELBEL, *Pravé, věrné a křesťanské příměří...Dohody o příměří mezi husity a stranou markraběte Albrechta na jižní Moravě*, Brno 2016.

představoval vůči městu kompaktní a vydělený stavební celek a zabíral horní díl protáhlého městského půdorysu.¹² Pro husitskou posádku, kterou podle dobových odhadů tvořilo asi tisíc mužů a mezi nimi na 600 jízdných a 400 pěších, představovalo Němčí ideální, dobře hájitelný prostor.¹³ Jeho podoba se blížila rozlehlým opevněným předhradím, které si u obsazených hradů budovali pro své oddíly husitští hejtmané. Jako typické příklady podobných českých fortifikací bývají uváděny Žižkův Kalich, Valečov bratří z Valečova či Kunětická hora Diviše Bořka z Miletínka.¹⁴ Dlouhé a rozlehlé němčanské náměstí navazující na hradní areál mohlo stejně tak posloužit jako tábořiště při dalším průtahu polních vojsk, jako poskytovat zázemí pro případný výpad domácí posádky proti katolickým pozicím. Vratislav se nachází vzdušnou čarou jen 40 kilometrů od Němčí, což byla vzdálenost, kterou byly husitské kolony schopny pohodlně překonat ve dvou dnech. Ve stejné vzdálenosti jižním směrem se nachází Kladsko.¹⁵

I když máme tendenci vnímat velikosti kronikáři udávaných vojenských kontingentů jako nadnesené a 1000 mužů v Němčí se nám může zdát (už s ohledem na jejich zabezpečení) jako příliš vysoké číslo, lze předpokládat, že posádku i v minimální variantě tvořilo několik desítek až stovka jízdných a značný počet pěších bojovníků. Napovídají tomu i další zprávy o vojenské síle, kterou duchovní správce a hejtman slezských husitských posádek disponoval. Když na jaře roku 1434 opustil Bedřich ze Strážnice před lipanskou bitvou po roztržce polní vojska, odjel i s jízdním oddílem čítajícím podle Petra Čorneje 300–400 jezdců. I když se zřejmě jednalo o posily i z dalších slezských posádek než pouze z Němčí, zůstaly ve Slezsku dostatečně početné sbory, aby svoje zázemí ubránily.¹⁶ Představu o velikosti tábořské posádky můžeme odvozovat i z korespondence mezi vratislavskou městskou radou a jejím protějškem v Lehnici. Konšelé oznamovali, že vyšlou do pole 100 jízdných, jejichž úkolem bude ochrana okolí před posádkou v Němčí ve formě „jezdecké války“ a požadovali, aby byl z Lehnice vyslán stejný počet, přičemž dalších 100 jízdných přislíbil postavit do pole i lehnický kníže Ludvík II.¹⁷ K těmto silám bychom měli připočítat i žoldnéře šwidnického a javorského knížectví a snad i vratislavského biskupa, jehož síly ale blokovala další husitská posádka v Otmuchově. Pokud chtěli členové spolku (dolno–)

12 Blíže Artur BOGUSZEWICZ, *Corona Silesiae. Zamki Piastów fürtenberskich na południowym pograniczu księstwa jaworskiego, świdnickiego i zięmbickiego do połowa XIV. wieku*, Wrocław 2000, s. 49 a 83–84.

13 Srov. *Geschichtsquellen*, s. 96, č. 125 a *Chronik des Martin von Bolkenhein*, s. 10.

14 Tomáš DURDÍK, *Encyklopedie českých hradů*, Praha 1999, s. 29.

15 Petr Čornej odhaduje obvyklou etapovou vzdálenost husitských kolon na 20–30 kilometrů. Pouze ve výjimečných případech mohla cesta dosáhnout čtyř desítek kilometrů. Blíže P. ČORNEJ – M. BARTLOVÁ, *Velké dějiny V.*, s. 446.

16 Srov. Petr ČORNEJ, *Lipanská křižovatka. Příčiny, průběh a historický význam jedné bitvy*, Praha 1992, s. 184.

17 *Geschichtsquellen*, s. 88, č. 129.

slezských knížectví účinně vystupovat proti husitským posádkám, museli disponovat adekvátní silou. Střety jízdních oddílů byly častější, než by se mohlo zdát z výpovědi pramenů. Udržení početné husitské posádky v Němčí záviselo na neustálém přísunu potravin a vojenského materiálu, a tak lze předpokládat, že rychlé spížovací výpravy tvořily součást každodennosti těchto předsunutých tábořských bojůvek. Ve zprávách o porážkách oddílů vymáhajících ve formě holdů potravin a zboží v širokém okolí se také zpravidla hovoří o zabrání dobytka, koní, ale i zbraní a obilí.¹⁸

Bedřich ze Strážnice se usídlil v nově dobytém Němčí v dubnu roku 1430. Táboři sledovali předem vytčený strategický cíl, a tak začali město a hlavně zámek rychle opevňovat. Němčí dostalo přednost před jinými možnými opěrnými body (například těžce zkoušeným Minsterberkem či dvakrát vypleněným Břehem) a jeho volba se začala tábořským hejtmanům rychle vyplácet. Krátce po odchodu polních vojsk na město zaútočil slezský spolek. Žoldnéře vyslala Vratislav, Svidnice i Nisa a k pevnosti formálně náležící jeho synovcům vyslal posily i kníže Ludvík II. Břežský. Ani střelba z děl ale nezlomila odhodlání husitské posádky. Postupnému rozkladu naopak podléhalo ležení obláhatelů, kteří přestávali stavět stráž a respektovat vojenskou disciplínu. Podle líčení Martina z Bolkenheinu využili husité tmy a nikým nebráněni podnikli protiútok na spící a pitím zmožený tábor Vratislavských. Řada žoldnéřů byla zabita na lůžku a v ležení spojenců se začala šířit panika. Její dopady ještě znásobily zprávy o novém polním vojsku, které se blížilo na pomoc Němčí. Žoldnéři začali odcházet v takovém spěchu do svých mateřských měst, že na místě zanechali i přivezenou dělostřelbu.¹⁹

Tábořské vojsko po obdržení zprávy o zrušení obléhání změnilo směr a ve dvou proudech zamířilo k Javoru a k biskupskému hradu Otmuchovu. Jeho hejtman Mikuláš Zedlitz se nakonec vzdal s právem volného odchodu, ale jeho další osudy i tak nebyly šťastné. Vratislavský soud jej označil za zrádce a nechal popravit. Obsazením Otmuchova dosáhly slezské „possatken“ vrcholu své moci. V jejich rukou se nacházelo Němčí, Otmuchov (Jan Pardus z Horky), Hlívce (Zikmund Korybutovič), Bytom, Klučbork (Dobeslav Puchala) s blízkou Býčínou a Kunštátem a snad i Minsterberk. Další body kontroloval husitský spojenec kníže Bolek V. Opolský sledující ve spojení s husity vlastní politicko–mocenské zájmy.²⁰

18 Mateusz GOLIŃSKI, *Wrocław od połowy XIII do początków XVI wieku*, in: Cezary Buško a kol., *Historia Wrocławia. Od pradziejów do końca czasów habsburskich*, T. I., Wrocław 2001, s. 182–183.

19 *Chronik des Martin von Bolkenhein*, s. 10 a C. GRÜNHAGEN, *Hussitenkämpfe*, s. 193–194.

20 Blíže P. ČORNEJ – M. BARTLOVÁ, *Velké dějiny V.*, s. 528–530. Představy starší literatury o postojích opolského knížete nejnověji podrobil revizi David RADEK, *Bolek V. Opolský (okolo 1400–1460). Život a legenda*, Opava 2018.

Druhou stranou mince tábořské ofenzívy představovaly změny probíhající na straně slezského spolku. Jeho oslabení o řadu knížat vedlo zástupce zbývajících knížectví k intenzivnější spolupráci, výměně zpráv o protivníkovi i mobilizaci rezerv. Vratislav, Svídnice a s určitým odstupem i Lehnice náležely mezi nejbohatší města celých korunních zemí a vedle svých těžko překonatelných hradeb byly s to krýt náklady na žoldněřskou válku vysokými úvěry. Slezské oddíly se postupně poučily ze svých porážek, začaly se vyhýbat přímé konfrontaci s polními vojsky a vsadily na rychlé přepady, kterými narušovaly logistiku husitských posádek. V řadách žoldněřů vstupujících do vratislavských i jiných služeb se nacházela řada šlechticů s dřívější angažovaností v lokálních zástích, kteří nyní mohli zúročit své znalosti terénu. Je třeba říci, že před jistotou stálého žoldu ve službách Vratislavi dali někteří šlechtici přednost spojení s husity a podílu na dobyté kořisti. Jiní šlechtici zase využili oslabení centrální moci a dál vystupovali jako drobní loupeživí rytíři žijící z kořistění na důležitých zemských stezkách.²¹ V září roku 1430 Vratislavští zaskočili a rozprášili zásobovací kolonu směřující do Němčí, kterou vedl svídnický šlechtic Heinrich Peterswalden. Na místě bitvy padlo 80 mužů a dalších 40 odvedli katolíci do zajetí. Heinricha odeslali v poutech až na budínský dvůr, kde jej Zikmund Lucemburský nařídil popraviti. Vratislavští žoldněři mezitím vypudili husitskou posádku z Minsterberku, jehož hradby i hrad raději pobořili. Stejně se vedlo i tvrzi Želazna (dnes součást města Grodków), do níž byla vsazena husitská posádka.²² Hlívce ovládané Zikmundem Korybutovičem oslabil odchod knížecího doprovodu na jednání v Krakově a také olešnická knížata obnovila v dubnu roku 1431 vládu nad svým městem.²³ Stejně nebezpečí hrozilo i záloze ponechané v Němčí. Bedřich ze Strážnice odvedl část husitů na pomoc proti vojskům křížové výpravy a oslabení jeho základny hodlali Vratislavští využít. Obležení se však nezdařilo a už kolem 8. září se žoldněři vrátili zpět do oderské metropole.²⁴

Slezský spolek byl nucen vrátit se k taktice hájení opevněných míst. Už v červenci roku 1428 nařídil Zikmund Lucemburský Vratislavským, aby zvýšili ochranu všech opevněných dvorů ve svém správním obvodu (vikpildu) – posílili jejich zdi, prohloubili příkopy a opravili jejich věže.²⁵ Představa vedení denní války, ke které panovník slezské prostředí vyzýval, narážela na reálné možnosti slezských hotovostí. Vzhledem ke skladbě husitských posádek s výrazným zastoupením jízdy nezbývalo jejich protivníkům než postupovat podobně. Ani tehdy se však nedokázali vyvarovat nepříjemných překvapení, jaké táboři z Němčí přichystali vratislavským žoldněřům vedeným hejtmanem Oppitzem

21 Ke vztahům s lokální šlechtou více J. JURK, *Příčiny*, s. 140–145.

22 C. GRÜNHAGEN, *Hussitenkämpfe*, s. 198.

23 Tamtéž, s. 213.

24 Tamtéž, s. 216.

25 *Geschichtsquellen*, s. 74, č. 100.

von Czirne. Jeho oddíl přebýval v Koutech (pol. Kąnty) ležících zhruba den jízdy na západ od Vratislavi mimo obvyklý radius nájezdů táborské posádky. Husité proto Oppitze dokázali zaskočit, vzali jej i s vysokým počtem mužů do zajetí, a nádvkem ukořistili 160 koní. Při návratu do Němčí odvedli ze vsi Krzyzanowice dalších 25 zvířat a na odchodu Kouty i s hradem vypálili. Městečko bylo natolik vzdálené jejich základně a blízko Vratislavi, že se jej ani nepokoušeli obsadit další posádkou. Soudobý kronikář, který zanechal zprávu o celé události, si neodpustil výtku na adresu vratislavského hejtmána, který svoje oddíly rozmístil po městech a ponechal husitům na pospas otevřenou krajinu. Díky jeho postesknutí tak máme k dispozici svědectví o tom, že zdejší sedláci museli do Němčí odvádět výpalné, podobně jako to bylo praktikováno moravskými posádkami na Moravě.²⁶

Hromadění kořisti náleželo mezi průvodní znaky válečné ekonomiky. Husité ani tak nedokázali pokrývat své potřeby a za proviant i potraviny byli ochotni (či nuceni) platit enormní ceny. Vratislavské i jiné kupce zase lákala vidina vysokých zisků, která přebíjela obavy z porušování zákazu obchodování s kacíři. Mandáty vydané Zikmundem Lucemburským zakazující prodávat „posádkám“ potraviny, nápoje či zbraně, nebo i postup městských soudů, před kterými se objevovala svědectví o porušování zákazů panovníka i vratislavského biskupa, dokazují, že navzdory překážkám se výměna zboží za kořist odehrávala po celou dobu pobytu „possatken“.²⁷

Bez intenzivního kontaktu s husitskou doménou za slezskou hranicí neměly předsunuté kališnické body naději na své dlouhodobé udržení. Důkazem byla opakovaná tažení polních vojsk, která měla Němčí zbavit obláhatelů, i útoky Slezanů na zásobovací kolony. Po velikonočních svátcích roku 1432 zaznamenala další důležitý úspěch katolická záloha z Vratislavi a Nisy, když se jí podařilo podobnou kolonu přepadnout a zadržet 18 vozů naložených těžkým i běžným vínem, pivem, palnými zbraněmi, zbrojí, oděvy, střelivem, bílým chlebem, perníkem a obilím. Toho všeho se v Němčí nedostávalo. Zajatce i vozy odvezly spojené žoldnéřské oddíly do Střelína a do svých mateřských obcí podali zprávu o vítězství. Vratislavští radní byli odhodláni události náležitě propagandisticky využít a zprávy o úspěchu rozeslali spojencům. V čele nové jednotky žoldnéřů vedené Heinem von Czirna vyrazila skupina radních do Střelína. K jejich zděšení se však záhy u střelínských hradeb objevilo spojené sirotčí a táborské polní vojsko táhnoucí z Moravy. Po dvoudenním obléhání Střelín kapituloval a husité tak 16. června uštedřili Vratislavi těžkou porážku. Nejen, že znovu získali poměrnou část zajatých vozů (část byla už dříve odvezena do Nisy), ale s městem kapitulovalo na 350 jízdných a nespočet pěších žoldnéřů a také čtveřice předních příslušníků vratislavského patriciátu na čele s Michaelem Banckem. Ochromení

²⁶ Tamtéž, s. 157.

²⁷ Tamtéž, s. 100, č. 138 a 103, č. 144.

slezské obrany využili husité dokonale. Na rozdíl od předchozích let se jim podařilo zajistit si most přes Odru a otevřít si tak cestu k poplenní dosud nepostižených oblastí včetně rodového knížectví vratislavského biskupa Konráda Olešnického. Obavy z polních vojsk byly natolik silné, že olešnická knížata sama nařídila zapálení Olešnice, aby město i s kořistí nepadlo do kališnických rukou.²⁸

Vysoké počty zajatců, kteří se dostávali do husitského zajetí, ukazují na proměňující se charakter vzájemných střetů. Zajatci mohli očekávat, že se od svého protivníka dočkají jednání respektujícího zásady vedení žoldnéřské války, v níž měl zajatec vyšší ekonomickou hodnotu než zabitý na poli bitvy. Nesmíme také zapomínat na vysoký počet zahraničních bojovníků sloužících v tábořských slezských posádkách, jejichž příchod byl často spojen s českou misí Zikmunda Korybutoviče. I oni přispívali k recepci zvyklostí spojených s pozdně středověkým válečnictvím. O úzkých vazbách mezi mladým litevským knížetem a Bedřichem ze Strážnice ostatně mnohé vypovídá reakce duchovního správce slezských tábořských posádek na obrat polské politiky, v jejímž směřování se více začala prosazovat strana krakovského biskupa Zbigniewa Olešnického. Krakovský ordinář měl odlišné představy o vztazích s císařem Zikmundem Lucemburským, stejně tak jako o nástrojích diplomatického tlaku na řád německých rytířů. Mise Zikmunda Korybutoviče mezi husity dostávala krakovský dvůr do nevýhodného postavení. Mladý kníže, který byl synovcem vládnoucího Vladislava Jagielly, nakonec svoji stigmatizaci ze spolupráce s husity řešil odchodem na Litvu. Zde vstoupil do služeb knížete Šwidrigiella hodlajícího vytrhnout Litvu z unie. Do služeb svého nového spojence lákal i řadu husitských hejtmanů.²⁹ Ve svých výzvách sice zůstal oslyšen, z úst Bedřicha ze Strážnice však měl zaznít výrok, že by (po Korybutově vzoru) raději pomáhal Šwidrigiellowi než polskému králi. Vedle vazeb k polskému dvoru je pro nás list vratislavského ordináře, který tuto informaci podává, svědectvím o početných sítích vyzvědačů, jež si slezské soupeřící strany udržovaly

28 Tamtéž, s. 110–111, č. 159 a s. 156. Více C. GRÜNHAGEN, *Hussitenkämpfe*, s. 220–221.

29 Naděje husitů na podporu jagellonského dvora v jejich náboženském zápase rázně ochladly. I když polský král projevil ochotu k uzavření spojenectví namířeného proti řádu německých rytířů, resp. projevil zájem najmout si polní vojska do svých služeb, jeho angažovanost nepřekračovala militární rovinu. Zikmund Korybutovič se ještě na jaře roku 1431 účastnil spolu s Bedřichem ze Strážnice jednání s polským králem v Krakově. V době jeho nepřítomnosti se však olešnickým knížatům podařilo znovu ovládnout Hlívce a mladý Litevec ztratil svoji základnu. Na nějaký čas se přesunul do severomoravských Oder a odtud odešel do služeb knížete Šwidrigiella. Blíže P. ČORNEJ – M. BARTLOVÁ, *Velké dějiny V.*, s. 530–532 a Jarosław NIKODEM, *Polska i Litwa wobec husyckich Czech w latach 1420–1433. Studium o polityce dynastycznej Władysława Jagielly i Witolda Kiejstutowicza*, Poznań 2004, s. 380–400. K osudům litevského knížete dosud nejpodrobněji Jerzy GRYGIEL, *Zygmunt Korybutowicz a Praga (1422–1427)*, in: Henryk Gmiterek – Wojciech Iwańczak (edd.), *Polacy w Czechach – Czesi w Polsce X–XVIII wiek*, Lublin 2004, s. 147–161; TÝŽ, *Życie i działalność Zygmunta Korybutowicza*, *Studium z dziejów stosunków polsko-czeskich w pierwszej połowie XV wieku*, Wrocław – Warszawa 1988.

v zástupech svých protivníků a jejichž prostřednictvím byly informovány o záměrech nepřítele.³⁰

I to byl jeden z rysů vojenských operací odehrávajících se na území slezských knížectví na prahu třicátých let, stejně jako výměna listů mezi hejtmany tábořských posádek a jejich protějšky ve službách knížat či měst. Ve zcela pragmatickém duchu bylo vedeno i jednání s polními vojsky po oblehnutí a dobytí Štřelína. Polní vojska zastupovali jejich hejtmané Otík z Lozy (táboři) a Jan Čapek ze Sán (sirotci), kteří se s předáky spolku (dolno)slezských knížectví dohodli na uzavření dohody o dvouletém příměří, jenž mělo zpětnou platnost už od 24. června 1432. Slezané si potřebný klid vykoupili šestnácti sty kopami grošů. Dne 13. srpna Otík z Lozy a další předáci tábořské strany vstoupili do dalšího jednání se spolkem a výsledkem byla smlouva o vyplacení zabraných opěrných bodů (zejm. Otmuchova, Němčí a Klučborku) sumou deseti tisíc kop grošů. Tak vysokou částku nakonec nebyl schopen spolek vyplatit ani v plánovaných třech splátkách a dohoda zůstala na papíře. Petr Čornej připomíná i její další úskalí. Mezi signatáři se neobjevili přímí zástupci slezských posádek, a tak zůstává otázkou, nakolik byly oddíly zprofesionalizovaných bojovníků pod tábořskou zástavou ochotné dohodu akceptovat. Jejich předáci každopádně vedli i svá paralelní jednání přímo s Vratislaví, ve kterých se rozhodovalo o osudu štřelínských zajatců. Za posádku v Němčí vyjednával dohodu její vojenský hejtman Petr Polák. Nakonec bylo dohodnuto rozdělení zajatých do tří kategorií. Smlouva odlišovala jízdní bojovníky s měšťany a s kupci, druhou kategorií tvořili střelci a třetí pacholci a sedláci. V první fázi měli být zajatci vyměňováni osoba za osobu a po vyčerpání příslušníků dané kategorie za 4, 2 a 1 kopu grošů. Petr Polák sice získal v Němčí pro dohodu podporu, ale nakonec ani ona nebyla realizována vinou sporů, které vypukly ve Vratislavi.³¹

Navzdory tomuto neúspěchu pokračovaly drobné šarvátky a případy v nezměněném duchu. V roce 1433 zaskočila němčanská posádka oddíl vratislavského hejtmana Kunze Reichela a ten se i s dvěma pacholky vykoupil ze zajetí složením 180 kop grošů. Úspěchy si však nepřipisovali pouze kališníci. V květnu téhož roku překvapila husity katolická záloha z Vratislavi a Svidnice. Hejtman Petr Polák vděčil za záchranu svého života nově jmenovanému hejtmanovi vratislavských žoldnéřů, neboť část vojska, snad z řad měšťanů

30 *Geschichtsquellen*, s. 126–127, č. 182. Blíže k okolnostem tažení do Uher a jeho trase severní cestou přes území polského království A. MOLNÁR, *Bedřich ze Strážnice*, s. 34–35. Molnár upozorňuje i na list Bedřicha ze Strážnice, kterým varoval šlechtičnu Annu z Bieberštejnu před útokem husitů oplátkou za (kdysi) prokázané dobrodiní. Viz tamtéž, s. 31. List je zpřístupněn v edici *Codex diplomaticus Lusatiae superioris II/2*, ed. Richard Jecht, Görlitz 1903, s. 383–384.

31 *Geschichtsquellen*, s. 111–116, č. 161–166. Osudy zajatců po krachu dohody byly různé. Vratislavští radní a přísežní zůstali až do roku 1434 v zajetí. Hein von Czirne se vzdal nepřátelství vůči husitům a (zřejmě za výkupné) byl propuštěn, přičemž své ztráty si začal vynahrazovat loupeživou válkou. O osudech neurozených žoldnéřů se zprávy nedochovaly. Blíže k celému jednání M. GOLIŇSKI, *Wrocław*, s. 183; C. GRÜNHAGEN, *Hussitenkämpfe*, s. 228–229 a 252.

obou měst, jej chtěla na místě zabít. Útočníci se zmocnili i bohaté kořisti v podobě 14 kusů železné a 40 kusů kožené zbroje, 200 palných zbraní a ukradeného dobytka v ceně 300 kop grošů. Srážka pod horou Sobotkou měla i další konsekvence. Napadení táboři ji vnímali jako porušení trvajícího příměří, kdežto mezi vítězi – Svidnicí a Vratislaví – se strhly hádky o podíl na kořisti i iniciátorské roli v přepadení. Smírcí roli mezi spojenci musel nakonec sehrát vratislavský biskup.³²

Do čela němčanské posádky byl po zajetí Petra Poláka dosazen Michalko, snad další z námezdných rytířů Zikmunda Korybutoviče. Trvání slezských opěrných bodů táborů se však už blížilo svému zenitu. Na prahu třicátých let postihly celou střední Evropu léta neúrody znásobená navíc masivními povodněmi. Zprávy o nedostatku potravin přecházejících v lokální hladomory zaznívají z děl řady kronikářů. Udržení stálých polních vojsk začalo být nad síly českých zemí a spolu s poznáním slabých míst husitské taktiky se na straně husitů začaly množit porážky. V době obležení Plzně narůstaly i rozpory uvnitř samotných polních vojsk, které na konci září roku 1433 vyvrcholily napadením a zraněním samotného Prokopa Holého. O nemnoho lépe se nevedlo ani vojenskému hejtmanovi táborského polního vojska, kterým byl před časem zvolen Jan Pardus z Horky. Zatímco Prokop se vzdalil do Prahy, Pardus se vrátil do Otmuchova a své muže od Plzně odvedl i Bedřich ze Strážnice vystupující stále jako vrchní duchovní správce slezských táborských posádek.³³ Na základě jejich pozdějších osudů můžeme předpokládat, že se oba hejtmani začali přiklánět ke straně prosazující kompromis na zemské úrovni. V tuto chvíli však respektovali uzavřená spojenectví. Bedřich ze Strážnice i se svými 300–400 jezdci ještě dostal na jaře roku 1434 svým závazkům a posílil polní vojska v souboji s kališnicko–katolickou jednotou. Jeho nabádání ke kompromisu se stranou reprezentovanou nově zvoleným zemským správcem Alešem Vřešтовským však mezi radikály vyvolalo vlnu nevole a ještě před osudovou bitvou u Lipan hejtman i s oddílem tábory a sirotky opustil.³⁴

Porážka polních vojsk naplno odhalila vratké postavení slezských posádek. I když nemusely čelit frontálnímu útoku svých protivníků vyčerpaných náklady na vedení války v předchozích letech, husité už nemohli spoléhat ani na vojenskou pomoc, ani na zásobování kolonami z Čech. Narůstající nedostatek donutil Bedřicha ze Strážnice přistoupit na nabídku Heineho von Czirne na společné napadení Lemberku. Oddíly se měly soustředit na hradě Falkensteinu (pol. Sokolec) a poté společně vyrazit. Ve skutečnosti se jednalo

32 M. GOLIŇSKI, *Wroclaw*, s. 183; C. GRÜNHAGEN, *Hussitenkämpfe*, s. 253.

33 Podle Františka Šmahela dorazily slezské oddíly vedené Bedřichem ze Strážnice k obležení Plzně mezi prvními a na své „slezské“ spojence spoléhal i vrchní hejtman Prokop Holý. Blíže F. ŠMAHEL, *Husitská revoluce III*, s. 274–276 a P. ČORNEJ – M. BARTLOVÁ, *Velké dějiny V.*, s. 586–599. Amedeo Molnár uvádí, že se Bedřich zúčastnil i červnového pražského jednání se zástupci koncilu. Blíže A. MOLNÁR, *Bedřich ze Strážnice*, s. 37.

34 P. ČORNEJ, *Lipanská křižovatka*, s. 183–184.

o předem připravenou léčku, jejíž provedení se ujal Zikmund von Czirne. Bedřich ze Strážnice i hejtman Michalko byli na hradě zajati bez boje, když svému sokovi sami na zaklepání otevřeli přidělenou komnatu. Michalkovi se ještě podařilo ze zajetí uprchnout. Bedřich skončil ve vězení ve Svídnici. Po zprávě o zajetí vrchního duchovního správce posádek znovu vytáhla vratislavská hotovost a Slezané se naposledy pokusili o dobytí Němčí. Ani proti oslabené posádce neuspěli. Stejně se vedlo i vojsku vratislavského biskupa vyslaného k dobytí Otmuchova.³⁵

Na Moravě a po lipanské bitvě i v Čechách se další politický vývoj odehrával ve znamení kompromisu. Nejinak tomu bylo i ve Slezsku, kde klíčovou úlohu sehrál zemský správce království Aleš Vřešťovský z Rýzmburka. Někdejší spojenec polních obcí osobně zprostředkoval dohodu, při níž donutil dlouholeté protivníky zasednout doslova za jeden stůl. V prosinci roku 1434 se jednání v biskupské enklávě na Tumském ostrově ve Vratislavi účastnili předáci slezského spolku knížectví i ze zajetí uvolnění Petr Polák a Bedřich ze Strážnice. Za vzor dohody byla vzata starší (nenaplněná) smlouva o odchodu husitských posádek za deset tisíc kop grošů, byť s odlišnými sumami. Petr Polák i kněz Bedřich si velmi jasně uvědomovali slabost svého postavení a na dohodu přistoupili. Už Colmar Grünhagen si v prvním kritickém zpracování dějin husitství ve Slezsku kladl otázku, kolik nakonec Slezané za mír zaplatili. Otmuchov a blízká tvrz Vrbno byly vykoupeny čtrnácti sty kopami grošů a Klučbork 1250 kopami grošů. Na rozdíl od starší smlouvy však tuto přímo ratifikovali zástupci „possatken“ a výkupné nesměřovalo do pokladny polních vojsk. Suma vyplacená za Němčí nemohla dosahovat úrovně vyjednané v roce 1432. Její součástí zřejmě bylo i recipročně započítané výkupné za propuštění Bedřicha ze Strážnice a Petra Poláka ze zajetí. Jaké výše mohlo dosahovat? V září 1434 se z dvouletého zajetí konečně vykoupili vratislavští radní na čele s Michalem Banckem a jen tento příslušník bohatého patriciátu složil za svou osobu 400 kop grošů. „Ocenění“ kněze Bedřicha mohlo odpovídat podobné sumě. Jednání se dlouho neprotahovala. Už 28. prosince přitáhly vratislavské oddíly k Němčí, které jim bylo nyní bez boje vydáno, a bez velkých okolů pobořily hrad i strategické části městských hradeb, aby se město nemohlo stát znovu opěrným místem nepřítelů. Kde v této chvíli pobýval zbytek němčanské posádky, prameny neuvádějí. O obratu ve slezských poměrech byl dobře informován i Zikmund Lucemburský, který

35 Dramaticky vylíčil zajetí Bedřicha ze Strážnice *Chronik des Martin von Bolkenhein*, s. 14, kde se zachovala i údajná Bedřichova udivená reakce: „*Co to činíš*“. Z hlediska kontaktů mezi „possatken“ a jejich šlechtickým okolím je ale důležitější kronikářova snaha o zachycení komunikace v češtině, kterou se na Zikmunda von Czirne zajatci obraceli. K následujícímu oblehnutí Němčí více C. GRÜNHAGEN, *Husitenkämpfe*, s. 262 a ke zprávě o porážce u Otmuchova F. ŠMAHEL, *Husitská revoluce III.*, s. 300.

vyslal vratislavské biskupské kapitule list, aby nedovolila podobně zbořit důležitý hrad Otmuchov, na němž pobývala posádka vedená Janem Pardusem.³⁶

František Šmahel se odvolává na závěr Amedea Molnára, když předpokládá, že se kněz Bedřich ze Strážnice navzdory dlouhému pobytu ve Slezsku „*vracel skoro s prázdnou*“. Jeho největší devízou bylo velení nad několika sty jízdnými, pro které musel zajistit nové zázemí. Vzhledem ke spíše napjatým vztahům s polským královským dvorem padala možnost dalšího působení ve službách polské koruny. Hlavní kořist se v této chvíli rozdělovala v Čechách, neboť zdejšími komorními i klášterními statky císař hojně odměňoval své starší i nově nabyté stoupence. V dosud neuspořádaných právně–majetkových a mocenských poměrech padla Bedřichova volba na Kolín. Navzdory vyhlášenému příměří přitáhl Bedřich do středních Čech a polabskou pevnost obsadil. Proti uchvatiteli záhy vytáhla zemská hotovost vedená Divišem Bořkem z Miletínka. Bývalý hejtman nyní dobýval město, jehož hradby před pár lety úspěšně hájil. Kolínské opevnění odolalo i tentokrát. V další fázi už Bedřich ze Strážnice usiloval o smír přímo se Zikmundem Lucemburským. To už však byla kapitola jeho života, jež měla se slezskými posádkami, které svoji existenci odlehčovaly domácí situaci a udržovaly strategickou iniciativu husitů vůči kruhu nepřátel, málo společného.³⁷

36 Blíže M. GOLINŠKI, *Wrocław*, s. 183 a F. ŠMAHEL, *Husitská revoluce III.*, s. 300 a C. GRÜNHAGEN, *Hussitenkämpfe*, s. 266–269. Zikmundův list je zpřístupněn v *Geschichtsquellen*, s. 147, č. 211. Zikmund se obracel na kapitolu, která výměnou za další finanční pomoc biskupovi dostala hrad náležící původně k biskupskému zboží do zástavy. Mezi možné příjmy Bedřicha ze Strážnice musíme přičíst i prodeje dalších statků, které tábořské posádky kontrolovaly na kladském pomezí. Prodej těchto zboží sliboval Bedřich v březnu roku 1433 Mikulášovi Trčkovi z Lípy. Srov. edici listu, kterou přinesl Ivan HLAVÁČEK, *Poznámky k problému „Husitství a Slezsko“*, Husitský Tábor 4, 1981, s. 119–126.

37 Po příbytu na brněnský sněm v červnu 1435, kde se chtěl Bedřich ze Strážnice setkat se Zikmundem Lucemburským, byl někdejší tábořský kněz napaden Vilémem Kostkou z Postupic a dokonce těžce raněn. Svoji cestu si ale nakonec našel a pro jeho předchozí působení ve Slezsku je příznačné, že prostředníkem smíru se stal kladský fojt a zástavní držitel minsterberského knížectví Půta z Častolovic. Blíže F. ŠMAHEL, *Husitská revoluce III.*, s. 305–309.

Summary

Bedřich of Strážnice and the Hussite Garrisons in Silesia

The transfer of the war to an enemy's territory was one of the important strategies of the Hussite military. This usual tactical element gradually became more and more important. This was caused by the gradual economic depletion of Hussite Bohemia. The Hussites eased the domestic situation by deploying some elite fighters on their own territory. However, in the case of major war campaigns, they withdrew some of those fighters. In such a situation, their opponents usually took advantage of reducing the number of men in garrisons and tried to conquer the weakened fortresses. Battles for supplying convoys became another tactical element because the Hussite garrisons in Silesia were highly dependent on regular deliveries of supplies. On the other hand, the Silesian princes and towns called for disrupting the movement of the Hussite convoys whose operations and manoeuvring were little-appreciated in their territory. Part of the successful operation of the Hussite foreland in Silesia was the organizational chart distinguishing by the high com-

mand, the command of the individual garrisons, and the spiritual stewardship of the garrisons. Moreover, the entire structure was subject to the high command of the field armies. The priest Bedřich of Strážnice originally worked in Central and Southern Moravia and was able to use and develop his experience in the Silesian milieu. Bedřich chose by the Hussites conquered, easily defensible, and strategically located town of Niemcza for his main place of work. From Niemcza, it was possible to threaten, with rapid raids, even the main Catholic fortress of Wrocław. Little wars, characterized by the rapid movement of troops and the use of information and intelligence networks, extended the Hussite domain to the maximum. After the defeat of the field armies at the Battle of Lipany, it was only a matter of time when the Hussite garrisons operating abroad would fall. Ransoming the garrisons with several thousands of threescore groschen was a mutually beneficial compromise.

Theatrum historiae 26 (2020)

<http://uhv.upce.cz/cs/theatrum-historiae/>

Vydala: Univerzita Pardubice
(Studentská 95, 532 10 Pardubice, IČO 00216275)

Číslo vydání: 26

Datum vydání: 15. 12. 2020

Vychází nejméně dvakrát ročně

Vydání první – 280 stran, 120 výtisků

Za jazykovou podobu textů odpovídají

autoři jednotlivých příspěvků.

evidenční číslo MK ČR E 19534

ISSN 1802–2502

Redakce:

vedoucí redaktor: prof. PhDr. Petr Vorel, CSc. (Univerzita Pardubice);
zástupce vedoucího redaktora: prof. PhDr. Jiří Mikulec, CSc. (HÚ AV ČR Praha);
výkonný redaktor: PhDr. Vítězslav Prchal, Ph.D. (Univerzita Pardubice);
technický redaktor: Mgr. Lukáš Vavrečka

Vědecká rada časopisu:

Mgr. Petr Grulich, Ph.D. (Muzeum východních Čech v Hradci Králové)
doc. PhDr. Tomáš Jiránek, Ph.D. (Univerzita Pardubice)
doc. Mgr. Antonín Kalous, M.A. Ph.D. (Univerzita Palackého v Olomouci)
prof. PhDr. Milena Lenderová, CSc. (Univerzita Pardubice)
prof. PhDr. Eduard Maur, CSc. (Univerzita Pardubice)
Dr. Françoise Mayer (Université Paul Valéry Montpellier)
prof. PhDr. Miloš Řezník, Ph.D. (Technische Universität Chemnitz)
doc. Mgr. Jan Stejskal, M.A. Ph.D. (Univerzita Palackého v Olomouci)
PhDr. Luboš Velek, Ph.D. (Univerzita Karlova v Praze).

Adresa redakce:

Ústav historických věd
Fakulta filozofická, Univerzita Pardubice
Studentská 84, 532 10 Pardubice
tel.: 466 036 210
e-mail: Vitezslav.Prchal@upce.cz

